

SSAD

Stratejik ve Sosyal Arařtırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 9 Issue 2, July 2025

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Araştırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 08.05.2025

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 18.07.2025

DOI: 10.30692/sisad.1694994

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNDE GÜVENLİ İNTERNET VE SOSYAL MEDYA KULLANIMI ALGISI: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ

Perception of Safe Internet and Social Media Use by Secondary and High School Students: Ankara Example

Elif AKAR

Dr. Öğr. Gör. Dr.

Üniversite Adı Kırıkkale Üniversitesi

Tarih Bölümü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

ORCID ID: 0000-0003-4235-2832

elifakar@kku.edu.tr

Valit ASLANKOL

Siber Güvenlik Uzmanı, Emekli Polis Memuru

ORCID ID: 0009-0001-6110-1353

valitaslankol@gmail.com

Atıf/Citation: Elif Akar ve Valit Aslankol (2025). “Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Güvenli İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Algısı: Ankara İli Örneği”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.2 Temmuz 2025 s.331-353.

Öz: Güvenli internet kullanımı ve dijital dünyada güvenlik konusu günümüzde artarak önem kazanan popüler konular arasındadır. Gençlerin güvenli internet kullanımı hakkında bildiklerini düşündükleri konuları incelemek adına 2021-2022 yılları arasında Ankara ili ile sınırlı olmak üzere belirli ortaokul ve liselerde dijital güvenlik ve güvenli internet kullanımı eğitimi öncesi öğrenciler üzerinde yapılmış olan anket sonuçları yorumlanarak araştırmanın yaş aralığı 11 ile 18 ile sınırlandırılarak anlamlı bulgular elde edilmeye çalışılmıştır.

Dijital teknolojiler, bireylerin bilgiye erişiminden sosyalleşme biçimlerine kadar yaşamın her alanını dönüştürmekte; bu dönüşüm, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Bu bağlamda, internetin bilinçli ve güvenli kullanımı, yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal refah açısından da kritik bir öneme sahiptir. Erken yaşlardan itibaren dijital ortamlarla tanışan çocukların bu mecralarda karşılaştıkları riskler, onların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini doğrudan etkilemektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Ankara ilinde öğrenim gören ortaokul ve lise öğrencilerinin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile güvenli internet kullanımı algılarını incelemek ve bu doğrultuda mevcut durumu analiz etmektir. Nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde yapılan görüşmeler, öğrenci perspektifinden güvenli dijital davranışlara ilişkin mevcut farkındalık düzeylerini ve karşılaşılan

sorunları ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu çalışmada ulaşılan bulguların, başta eğitimciler ve ebeveynler olmak üzere dijital politika üreticilerine ve çocuk hakları savunucularına katkı sağlaması umut edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenli İnternet Kullanımı, Sosyal Medya, Dijital Mahremiyet.

Abstract: Safe internet use and security in the digital world are among the popular topics that are becoming increasingly important today. In order to examine what young people think they know about safe internet use, the results of the survey conducted on students before digital security and safe internet use training in certain middle and high schools in Ankara province between 2021-2022 were interpreted and meaningful findings were tried to be obtained by limiting the age range of the research to 11 and 18.

Digital technologies transform every aspect of life, from individuals' access to information to the way they socialize, and this transformation has profound effects especially on children and young people. In this context, the conscious and safe use of the internet is critical not only for individual but also for social welfare. The risks faced by children who are introduced to digital environments from an early age directly affect their physical, psychological and social development. The main purpose of this study is to examine the internet and social media usage habits and perceptions of safe internet use of middle and high school students studying in Ankara and to analyze the current situation in this direction.

Keywords: Safe Internet Use, Social Media, Digital Privacy.

GİRİŞ

Güvenli internet kullanımı gerekliliği kamusal ve özel alanlarda, içerisinde bulunduğumuz yüzyılın internet kullanıcısı bireylerinin kaçınılmaz gerçekleri arasında çoktan yerini almıştır. Daha net ifade etmek gerekirse, en basiti e-posta kullanıcısı olmayan bir kişinin aynı zamanda sanal kimliği de yoktur ve birey elektronik ortamda yok hükmündedir. İçerisinde bulunduğumuz çağ ile senkronize olmadan, çağa ayak uydurmadan yaşamın imkansızlığı düşünüldüğünde; internet kullanımının yaygınlaşması, online işlemlerin yoğunluk kazanması, bireylerin aynı zamanda dijital kimliğini de oluşturmuş ve kişi istemese bile bu sanal dünyaya dahil olmak zorunda kalmıştır. Bu durum beraberinde verilerimizin güvenliği konusunu da getirmiş ve güvenli internet kullanımı her birey için dikkate alınması gereken bir konu haline gelmiştir.

Sosyal medya kullanım oranı ise internet kullanım yaygınlığına paralel olarak günümüzde neredeyse tüm yaştan bireyler arasında artmıştır ve bu durum “teenage” olarak adlandırabileceğimiz ergenlik çağına gelmiş gençler ve ergenlik öncesi çocuklar arasında daha fazla kullanım yoğunluğu arz eden bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada asıl dikkat edilmesi gereken husus, “güvenli internet kullanımının aciliyeti ve önemi” olmasına rağmen bu durumun belki de en son düşünülen, farkında olmadan önemsenmeyen bir güvenlik açığı olarak varlığını sürdürmesidir. Gençlerin yaşları itibarıyla dijital ortamlarda ne gibi tehdit ve tehlikelere maruz kalabilecekleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaları, ne yazık ki onları bu muhtemel tehdit ve tehlikelerden korunmaktan aciz hale getirmektedir. Konunun ciddiyetini idrak etmekten yoksun olabilecek yaşta olmaları durumu, onları internette güvenlik ihlalleri konusunda hedef haline getirebilmektedir.

Sosyal medya kullanımı da dahil olmak üzere, güvenli internet kullanımı konusu hakkında bu konunun; her geçen gün önem kazanan ve basına internet üzerinden dolandırıcılık, tehdit, şantaj ve istismar gibi türlü suçlar adı altında yansıyan ve insanların nispeten daha fazla farkındalık kazanmaya başladığı, en azından ciddiyetine ve hassasiyetine daha çok inandıkları bir konu olduğu söylenebilir. Bu önem her ne kadar böyle ifade edilmiş olsa da söz konusu çocuklar ve gençler olduğunda internetin nasıl art niyetli kullanılabileceğini ne yazık ki kötü deneyimler yaşamadan öğrenemedikleri kanaatindeyiz. Çünkü genellikle ergenlik öncesi çocuklarda ve ergenlik dönemi gençlerde internet kullanımı çok yaygınken, çoğunlukla güvenlik ihmalleri had safhadadır. Çocuklar ve gençler yaşları itibarıyla konunun ciddiyetini bilmemekte ve en kötüsü de kendilerinin güvenli internet ve sosyal medya kullanıcısı olduğunu zannetmektedirler. Bu

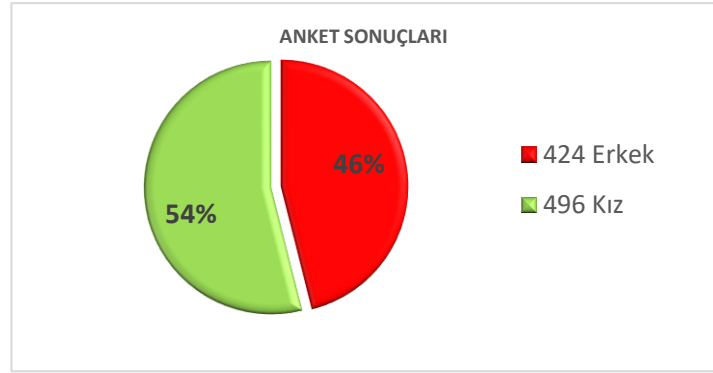
çalışmada toplamda Ankara ili ile sınırlı alanda, 920 kişiden oluşan lise ve ortaokul öğrencilerinin¹ “Gençlerde Bilinçli ve Güvenli Sosyal Medya Kullanımı” konulu ankete verdikleri cevaplar analiz edilecek ve konu hakkında anlamlı bulgular elde edilmeye çalışılacaktır.

Gençlerde bilinçli ve güvenli sosyal medya kullanımı anketi sonuçları

Bu anket çalışmasında öğrencilere güvenli internet kullanımı bilgilerini anlamak ve sosyal medya kullanırken bu konudaki hassasiyetlerini öğrenmek adına toplamda 15 farklı soru yöneltilmiştir.² Sorular 1’den 5’e kadar puanlama seviyeleri olacak şekilde hazırlanmış ve kendilerine en çok uyan seçeneğe 5 puan vermek üzere bir puanlama yapmaları istenmiştir. Anket sonuçlarına göre katılımın yüzde 46’sı erkek, yüzde 54’ü kız öğrencilerden oluşmakta; öğrencilerin eğitim durumları da yüzde 41 lise ve yüzde 59 ortaokul şeklinde sonuçlara yansımaktadır.

Toplam Ankete Katılan	920 Kişi
Cinsiyet	Yüzde
Erkek	46,08%
Kız	53,91%

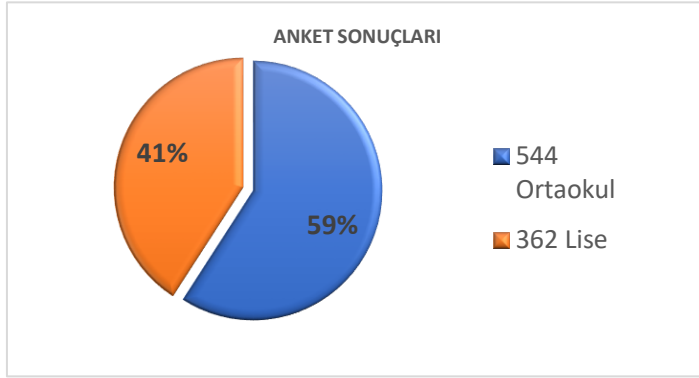
Tablo 1. Katılımcıların cinsiyetleri

¹ Bu makale, Siber Güvenlik ve NLP Uzmanı Valit Aslankol’un güvenli internet kullanımı hakkında davet aldığı, konuşmacı olduğu ve eğitim verdiği okullarda, eğitimlerine ve konferanslarına katılan öğrencilere uyguladığı anket sonuçlarının analizi ile hazırlanmıştır. Anketler basılı formda ve üzerine kalemle işaretleme seçeneği ile kapalı uçlu sorulardan oluşacak şekilde hazırlanmıştır. 2021-2022 yılları arasında çalışmaya katılan ve toplamda on beş farklı okuldan oluşan eğitim kurumları aşağıda listelenmiştir;

- 1-Nesibe Aydın Yıldızlar Kampüsü,
- 2-Mutlu Kent Anadolu Lisesi,
- 3-Yunus Emre Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,
- 4-Nesibe Aydın Okulları Gölbaşı,
- 5-Ümitköy Anadolu İmam Hatip Lisesi,
- 6-Şehit Bülent Göçer Ortaokulu,
- 7-Sevgi Çiçeği Ortaokulu,
- 8-Bilfen Liseleri,
- 9-Muzaffer Kutlu Özen Ortaokulu,
- 10-Tevfik İleri Anadolu İmam Hatip Lisesi,
- 11-Reha Alemdaroğlu Anadolu Lisesi,
- 12-Ovacık Sınav Koleji,
- 13-Ümitköy Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi,
- 14-Jale Tezer Eğitim Kurumları,
- 15-Ticaret Odası Ortaokulu.

² Soruların tamamı ayrıca sonuç bölümünde verilmiştir.

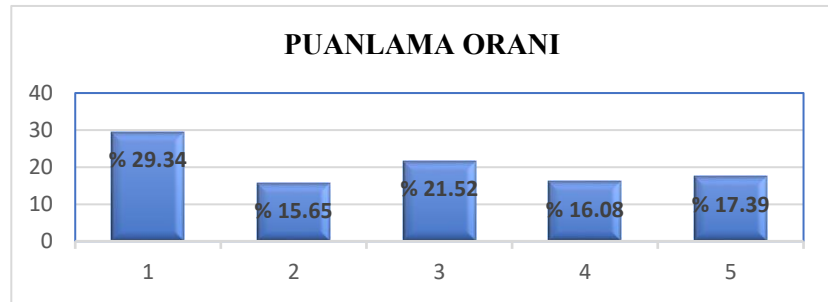

Tablo 2. Katılımcıların eğitim durumları

Gençlerin güvenli internet kullanımına ait kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar aşağıdaki tablolarda açıklandığı gibidir. Bu çalışmada yer alan toplamda 15 soru için önce soru, daha sonra da sonuç grafiği yorumlanacak ve anlamlı bulgular elde edilmeye çalışılacaktır.

Soru 1: DDoS Saldırısı veya Kötü Amaçlı Yazılım gibi terimler hakkında yeterli bilgiye sahibim.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	29,34%
2	15,65%
3	21,52%
4	16,08%
5	17,39%

Tablo 3. Katılımcıların birinci soru için cevaplarının analizi

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan yüzde 30'a yakın bir kısmının soru hakkında fikir sahibi olmadığı görülmektedir ancak eğitim düzeyleri ve yaş grupları düşünüldüğünde öğrencilerden çoğunun 2, 3 ve 4 puan verdikleri oyların toplamını aldığımızda gençlerin çoğunun bu kavram hakkında bilgisinin olmadığı varsayımında bulunmak yanlış olmayacaktır. Bahsi geçen DDoS saldırısı teknik bir ifade olarak burada özellikle açılımı olmadan verilmiştir ve öğrencilerin bu kavramı önceden araştırma ya da bu konuda herhangi bir eğitim almadan bilme ihtimalleri düşüktür. Buna rağmen azımsanamayacak bir oranda öğrenci (yaklaşık yüzde 18) bu saldırı türünü tanıdığını ve kötü amaçlı yazılımlar hakkında bilgi sahibi olduğunu 5 tam puan vererek belirtmiştir.

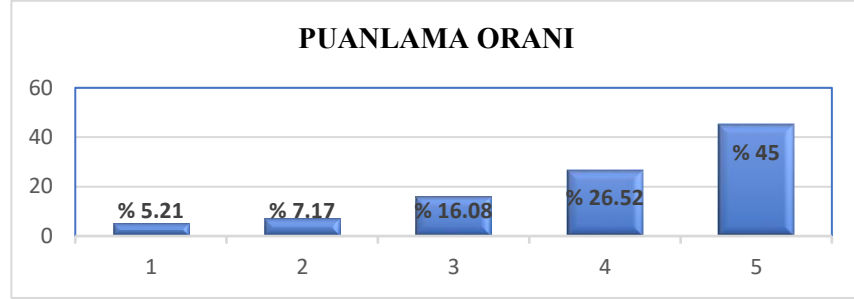
Dağıtılmış Ağ Saldırıları, genellikle Dağıtılmış Hizmet Reddi (DDoS) saldırıları adıyla bilinir. Bu tür saldırılar, bir şirketin web sitesini sağlayan altyapı gibi, herhangi bir ağ kaynağı için geçerli olan belirli kapasite sınırlarından faydalanır. DDoS saldırısı, saldırıya uğrayan web kaynağına birden çok istek göndererek web sitesinin çok sayıda isteği işleme kapasitesini aşmayı ve doğru şekilde çalışmasını engellemeyi amaçlar. (Kaspersky, 2022)

DDoS saldırıları en çok online alışveriş siteleri, online oyunlar, online hizmetler sağlamaya dayanan tüm işletme veya kuruluşları hedef alan ve web kaynağının normal çalışmasını tamamen engellemek, yani tam "hizmet reddi" sağlamayı amaçlayan saldırılardır. Saldırgan, saldırıyı durdurması karşılığında para dahi isteyebilir. Çalışmaya konu olmuş öğrencilerin yaş grubu düşünüldüğünde özellikle online oyun konusunda bu casus yazılıma karşı savunmasız kalacakları düşünülmektedir.

Soru 2: Bir siber zorbalık yaşarken ne yapmam gerektiğini biliyorum.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	5,21
2	7,17
3	16,08
4	26,52
5	45

Tablo 4. Katılımcıların ikinci soru için cevaplarının analizi

Anket sonuçlarına göre öğrencilerin yüzde 45'i 5 tam puan vererek, siber zorbalık yaşadığı zaman bununla nasıl mücadele edeceğini bildiğini söylemekte; bunu yaklaşık yüzde 27'lik bir kesim 4 puan vererek konu hakkında ne yapması gerektiğini bildiğini ifade etmektedir. Yüzde 16'lık bir kesim ise 3 puan vererek kararsız bir tutum sergilerken, yaklaşık yüzde 13'lük bir kesim siber zorbalık hakkında bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin yaşları itibarıyla psikolojik durumları ve ergenlik süreçlerinin devamı düşünülecek olursa ortaya gençlerin mental sağlıklarını ve eğitim hayatlarını dolayısıyla da başarılarını etkileyecek ciddi bir tablo ortaya çıkar. Sorunlarla mücadele edebilecek bir çağda olmamaları onları çeşitli hatalar yapmaya, bu hatalar ve yaşanacak olumsuz süreç de onları okul hayatlarından soğutmaya kadar gidebilir.

Siber zorbalık, Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'nın açıklamasına göre;

“Bir kişinin, bir başka kişiyi kasıtlı ve düzenli olarak rahatsız etmesi, zarar verme amacını taşıyan eylemlerde bulunması, incitmesi ya da korkutması olarak tanımlanabilecek zorbalığın dijital platformlarda gerçekleştirilmesidir” (Siberay, 2022) şeklinde tanımlanmıştır. Bazı siber zorbalık örnekleri aynı daire başkanlığı tarafından şu şekilde özetlenmiştir;

“Sosyal medyada bir başkasının rahatsızlık verici görüntülerini yayınlamak, bir başkası hakkında yalan ya da uydurma haberler yaratmak ve bunları yaymak, bir başkasının özel ya da mahrem bilgilerini sızdırmak, tehdit mesajları yollamak, hakarete varan ifadeler kullanmak, anonim hesaplardan taciz etmek, rahatsızlık vermek, bir başkasının hesaplarını ele geçirmek bu hesaplardan uygunsuz yayınlar yapmak, bir kimseyi ısrarla takip etmek, bir kimsenin paylaşımlarına kasıtlı olarak sürekli olumsuz yorumlar yapmak.”

Siber zorbalık hakkında ilginç olan bir konu da bu kavramın akran zorbalığı kavramı ile çok benzer olması ve akran zorbalığının dijital ortamda gerçekleşmiş olması şeklinde de özetlenebilir. Akran zorbalığı “kendini savunamayacak kadar zayıf ve güçsüz, ya da psikolojik olarak savunmasız kurban üzerinde tekrarlayan fiziksel, sözel, psikolojik ataklar veya tehditler olarak tanımlanmıştır” (Aksaray, 2011, s.408). Siber zorbalık gören çocuklar üzüntü, anksiyete, korku gibi duyguları daha fazla hissettiklerini belirtmişler, ayrıca konsantrasyon bozukluğu nedeniyle okul notlarında düşmeler olduğunu ifade etmişlerdir. Siber zorbalık yaşayan çocuklar okuldan kaçma, okula devamsızlık ve okula silah getirme gibi okulla ilgili davranış problemlerini daha fazla göstermişlerdir. Siber zorbalık deneyimi gençler arasında depresyon, madde kullanımı ve suç işleme oranlarını yükseltmektedir. Siber zorbalık yapan gençler kuralları çiğneme, saldırganlık gibi davranış problemlerine daha yatkın bulunmuşlardır (Aksaray, s.418).

Soru 3: Sosyal medya araçlarını kullanırken karşılaştığım riskler hakkında bilgi sahibiyim.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	2,39
2	6,30
3	9,34
4	25,65
5	56,30

Tablo 5. Katılımcıların üçüncü soru için cevaplarının analizi

Sosyal medya riskleri (Bu riskler hakkında 13. Soruda daha detaylı bir cevaplandırma seçeneği sunulmuştur) çok genel kapsamlı bir soru olmasına rağmen buradaki kasıt yazılımsal riskler ve itibar riskleri gibi iki farklı kategoride değerlendirilebilir. Yazılımsal olarak güncel ve güvenilir bir anti-virüs programı ile veya güvenlik yazılımı güncel bir donanımına sahip cihaz ile koruma sağlamak mümkün olabilirken bu önlemlerle; kişinin sosyal haklarının ve kişisel verilerinin korunması, siber zorbalığa uğramaması veya başka tehdit ve tacizlerden kendisini koruması ne yazık ki mümkün olamamaktadır. İkinci bir kategori olarak

bahsedilen itibar risklerinden korunmak için başka parametreler bulunmaktadır ve gençlerin verdiği cevaplardan çok büyük bir kısmının (yüzde 56,3) bu risklerden haberdar olduklarını düşündükleri görülmektedir. Tablodan anlaşıldığı üzere çalışmaya katılan öğrencilerin çok azının (yüzde 2,39) bu konuda bilgi sahibi olmadığını kabul ettiği anlaşılmaktadır.

Sosyal medyayı kullanırken sadece yazılımsal hatalar üzerine odaklanmak yanlış sonuçlar doğurabilir çünkü bugün bağımlılık türleri arasında da gösterilen sosyal medya ve internet bağımlılığı da yaşamı olumsuz etkileyen sonuçlar doğurmaktadır. Aynı zamanda psikolojik ve ruhsal dengeyi bozabilecek riskler de barındıran sosyal medya kullanımı dengeli kullanılmadığı ve gerektiğinde kısıtlanmadığı zaman çok daha olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

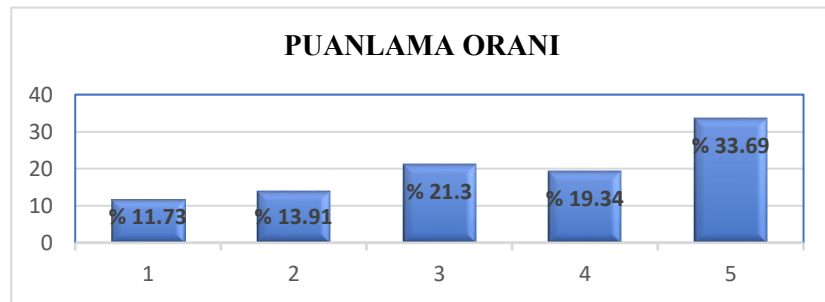
Soru 4: Şifremi sıklıkla değiştirmenin önemli olduğuna inanıyorum.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	11,73
2	13,91
3	21,30
4	19,34
5	33,69

Tablo 6. Katılımcıların dördüncü soru için cevaplarının analizi

Gençlerin bu soruya yanıtları bize cevapların çok kesin bir değer üzerinde toplanmadığını göstermektedir. Bunu şöyle değerlendirmek mümkündür; çalışmaya konu olan öğrenciler ya güçlü şifreler kullanmakta ya da şifrelerini sıklıkla değiştirmektedirler. Güncel ve güvenilir bazı programlar, özellikle banka yazılımları düşünüldüğünde onların hali hazırda zaten belirli periyodlarla şifreleri güncelleme zorunluluğu koyduğu bilinmektedir. Gençler güvenli uygulamaların

şifreleri değiştirmesi ve güncel tutması nedeniyle bu soruya farklı seçeneklerde cevap vermiş olabilirler. Buna rağmen ağırlıklı çoğunluk yüzde 33,69 oranında şifre değiştirme konusunun önemine katıldığını beyan etmiştir.

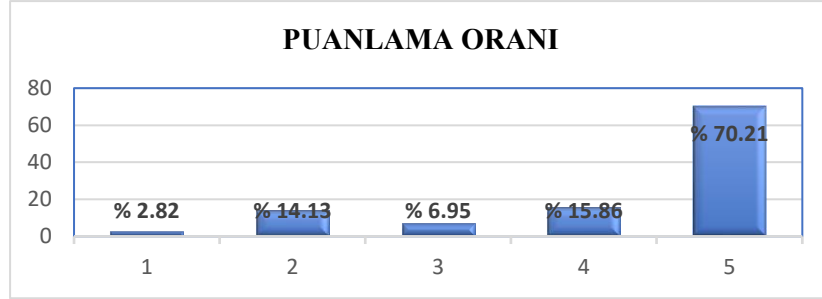
Bu soruya yüzde 19,34'lük bir oranda 4 puan vermiş olan öğrencilerin bu oranı ile 5 puanlık yanıtlarını birleştirerek değerlendirdiğimizde toplamda 53,03'lük bir oranda şifre değiştirme sıklığının güvenlik için gerekli olduğu kanaatine vardıkları çıkarımında bulunmak mümkündür.

Soru 5: Güvenli parola oluşturma hakkında yeterli bilgiye sahibim.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	2,82
2	14,13
3	6,95
4	15,86
5	70,21

Tablo 7. Katılımcıların beşinci soru için cevaplarının analizi

Katılımcıların en yüksek puanlamayı yaptıkları yüzde 70,21’lik orandan, internet sayfalarının da yönlendirmeleri ile gençlerin güvenli parola oluşturma konusunda bilgi sahibi oldukları düşünülmektedir. Güvenilir internet sayfaları büyük-küçük harf duyarlılığı veya özel sembol kullanımı (örneğin noktalama işaretleri), en az bir rakam kullanma

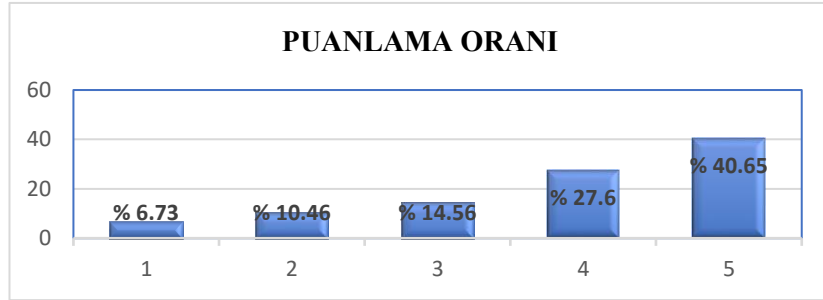
zorunluluğu gibi şartlar koyarak kullanıcılarını kısıtlaması güç şifreler oluşturmaya sevk etmektedir.

Dolayısıyla burada gençlerin verdikleri cevap yüzde 70,21’lik bir kesimin tamamen bu konuda bilgi sahibi olduğunu beyan etmektedir.

Benzer şekilde güçlü şifreleme tekniği kullanan web sayfaları da kullanıcılarına hesap oluşturmada veya üyelik sistemlerine abonelikte çok kolay tahmin edilebilen, ardışık rakamlardan oluşan, özel karakter içermeyen, kolay tahmin edilebilir şifreler oluşturmaya izin vermemekte ve olası güvenlik açığı tehditlerini bu şekilde önlemektedir.

Soru 6: Sosyal medyayı kullanırken verilerimi nasıl koruyacağımı biliyorum.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	6,73
2	10,46
3	14,56
4	27,60
5	40,65

Tablo 8. Katılımcıların altıncı soru için cevaplarının analizi

Soruda kastedilen aynı zamanda kişisel verilerin korunması kanunu ile de yakından ilgilidir. Öğrencilerin çoğu (yüzde 40,65) bu konuda verilerini korumayı bildiklerini anketteki cevaplarına işaretlemişlerdir. KVKK (Kişisel Verilerin Korunması Kanunu) kişisel verilerin korunması, işlenmesi ve silinmesine ilişkin oluşturulmuştur. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 24 Mart 2016 tarihinde TBMM tarafından yasalaşmış ve kanun 7 Nisan 2016 tarihinde resmî gazetede de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. (Mevzuat, 2022).

Temel olarak KVKK, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemeyi amaçlar (KVKK, 2016). Sosyal medya kullanımı konusunda KVKK, özellikle ikinci bölümünde yer alan hususlar, çalışmanın sınırları nedeni ile elbette ki burada yer veremeyecek kadar detaylı ve ayrı bir çalışmanın konusudur. Gençlerin yaş grupları dikkate alındığında bu kanunun detaylarına vakıf olmadıkları

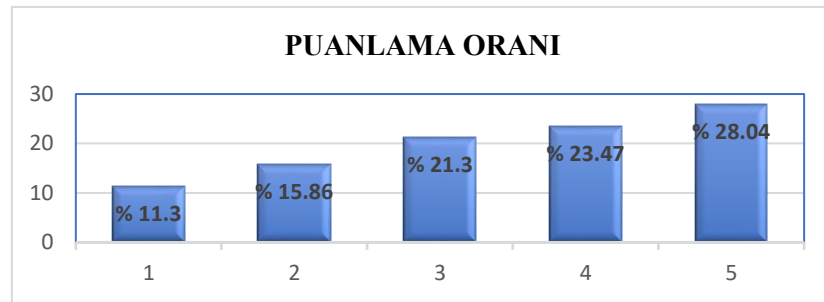
ve kişisel haklarını özellikle de kişisel verilerini nasıl korumaları gerektiğini bilmediklerini düşündürmektedir. Ancak anket sonuçlarına yansıyan kısım gençlerin bu hak ve yükümlülüklerini bildikleri yönünde cevaplar verdiklerini göstermektedir.

Soru 7: Kişisel hesabıma saldırı düzenlendiğinde ve kişisel verilerim çalındığında ne yapacağımı biliyorum.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	11,30
2	15,86
3	21,30
4	23,47
5	28,04

Tablo 9. Katılımcıların yedinci soru için cevaplarının analizi

Çalışmaya katılan öğrencilerin cevaplarından, bu konuda geniş bir kitlenin ne yapacağını bilip bilmediği konusunda emin olmadığını söylemek mümkündür. Sorulara verilen yanıtlar neredeyse eşit diyebileceğimiz bir orana sahiptir ve katılımcılar arasında kararsızlık hakimdir.

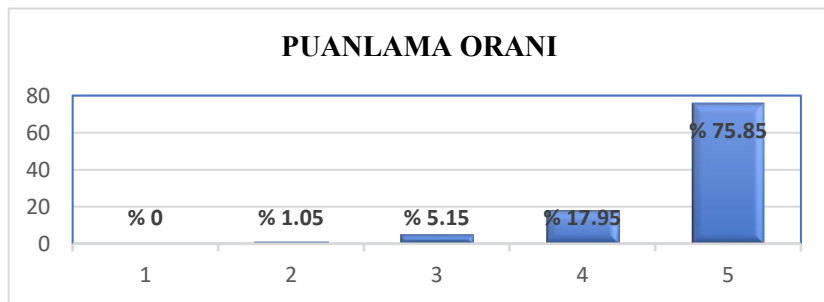

Bu çalışma sorusunu 6. Soru ile birlikte değerlendirmek mümkündür. 6. Soruda kastedilen Kişisel Verilerin Korunması

Kanunu'nun yüzde 41'e yakın oranda bilindiğinin iddia edildiği yansıması 7. Soruya dağınık cevaplardan aslında gerçeğin bu yönde olmadığını göstergesi sayılabilir. Çünkü KVKK'nın 5. Bölümünde "Suçlar ve Şikayetler başlığı altında bu konu işlenmiş ve kanun maddeleri oluşturulmuştur. Dolayısıyla çalışmaya katılan öğrencilerin 6. Soruya verdikleri cevapla 7. Soruya verdikleri cevap tutarsızdır.

Soru 8: E-öğrenme platformları hakkında yeterli bilgi / beceriye sahibim.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	0
2	1,05
3	5,15
4	17,95
5	75,85

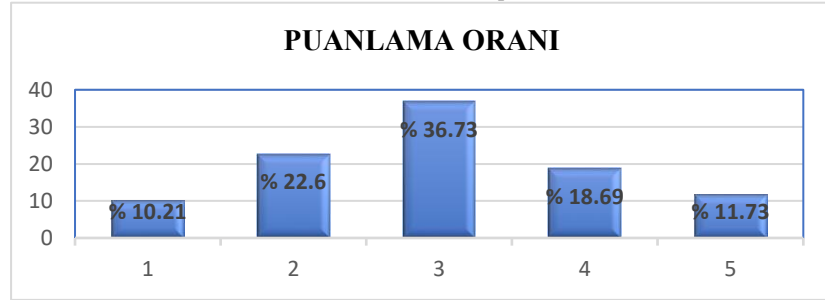
Tablo 10. Katılımcıların sekizinci soru için cevaplarının analizi

Çalışmaya konu olan ortaokul ve lise öğrencilerinin özellikle 2020-2021 yıllarında, çok belirgin kısıtlamalarla geçen pandemi yaşamının kaçınılmazı uzaktan eğitim sistemi ile tanışmış olmaları bu soruya yüzde 76'ya yakın bir oranda en yüksek puanla cevap vermelerini de beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Hatta ilköğrencilerinin bile bu süreçte uzaktan eğitim sistemi ile tanışmış olduğu dikkate alınacak olursa, gençlerin de bu süreçte e-öğrenme portallarını da öğrenebilmiş olma ihtimali yüksektir. Bulgular da bunu kanıtlar niteliktedir.

Soru 9: Sosyal ağlarda bulduğunuz içeriğe ne derece güveniyorsunuz?

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	10,21
2	22,60
3	36,73
4	18,69
5	11,73

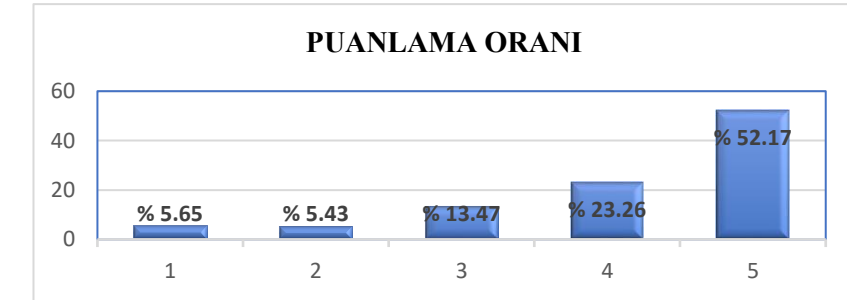
Tablo 11. Katılımcıların dokuzuncu soru için cevaplarının analizi

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan sosyal ağlarda bulunan içeriklere güven konusunda kararsızlık yaşadıkları gözlemlenmiştir. Sosyal medyada yer alan tüm içeriklerin zararlı olmaması, her reklamın spam ya da dolandırıcılık amaçlı olmamasının, aynı zamanda güvenilir içeriklerinde yer almasının bu kararsızlıkta etkili olduğu düşünülmektedir. Yalnız yüzde 12'ye yakın bir kesimin sosyal medya içeriklerine tam güveniyor olması, yüzde 37'lik kesimin de net kararsızlığını bu şekilde yorumlamak mümkündür.

Soru 10: Sosyal medyada etik kurallara uygun hareket etmem benim için önemlidir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	5,65
2	5,43
3	13,47
4	23,26
5	52,17

Tablo 12. Katılımcıların onuncu soru için cevaplarının analizi

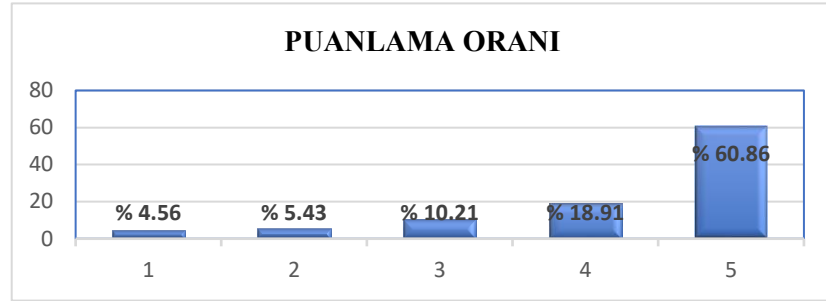
Gençlerin bu soruya cevabı yüksek oranda etik kurallara uygun hareket etmenin kendileri için çok önemli olduğunun vurgulanması şeklinde olmuştur. Öğrencilerin kişisel hak ve verilerin korunma kanunu ve hukuki haklarını da tam bilmesi halinde bu konuda çok daha fazla duyarlı olacakları düşünülmektedir.

Bu soruya verilen cevaplar arasında 4 puanlık oranı da 5'lik tam puana eklediğimizde gençler için etik değerlerin yüzde 75,43'lük bir değere ulaştığını görürüz ki bunu da gençler arasında internetin iyi niyete bağlı kullanımının yaygınlığını, kötü niyetli kullanım oranının düşüklüğünü gösterir. En azından çalışmanın sınırları dahilinde, çalışmaya konu olan gençler hakkında teorik de olsa bu kanıya varmak mümkündür.

Sosyal medyada etik tanımına baktığımızda, etik kavramının tanımı ile paralel olacak şekilde; özel yaşamın gizliliği başta olmak üzere, telif hakları, kullanıcıların çok fazla reklamsal içeriğe maruz kalması, genel ahlaka aykırı paylaşımlar, taciz, şiddet ve dehşet içeren görüntülerin paylaşımı ve bunlar gibi daha pek çok etik sorunların sosyal medyaya yansımaları şeklinde açıklamak mümkündür (Öztürk, 2015, s.299). Anket sonuçlarına çok yüksek oranda sosyal medyada etik değerlerin öneminin, gençler arasında rağbet görmesi gelecek için umut verici bir gelişme olarak da yorumlanabilir.

Soru 11: Sosyal medya araçlarını kullanırken gizlilik ve güvenlik ayarlarımla ilgileniyorum.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	4,56
2	5,43
3	10,21
4	18,91
5	60,86

Tablo 13. Katılımcıların onbirinci soru için cevaplarının analizi

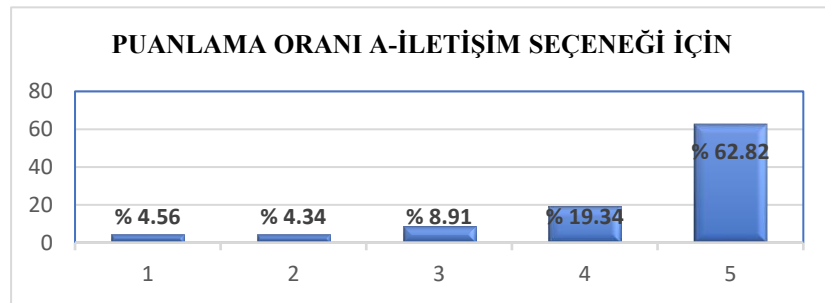
Bu soru ile amaçlanan aynı zamanda gençler arasında bilgisayar kullanımı ve özellikle ağ ve internet ayarları hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarının anlaşılmasıdır. Verilen yüzde 61'e yakın cevap, gençlerin gizlilik ve güvenlik ayarları ile çok ilgili olduklarını ve bu konuyu dikkate aldıklarını göstermektedir. Yine olumsuz cevap verenlerin oranına bakarak gençlerin bu konuda olası tehdit ve tehlikelerden sakındıkları sonucuna varmak mümkündür.

Soru 12: Başarı fırsatlarını değerlendirmek için sosyal medya araçlarını etkili bir şekilde kullanıyorum. (Lütfen her biri için kullanım seviyenizi belirtin)

Seçenekler; A-İletişim, B-İş, C-Eğitim, D-Bilgi şeklinde oluşturulmuştur.

Anketin 12. sorusunda katılımcılardan başarı fırsatlarını nasıl değerlendirdikleri ve bu konuda sosyal medya araçlarını, en çok hangi amaçla kullandıklarını puanlamaları istenmiştir. Bu amaçlar dört farklı şıkta verilmiş olup, verilen cevaplar her bir seçenek için ayrıca değerlendirilmiştir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	4,56
2	4,34
3	8,91
4	19,34
5	62,82

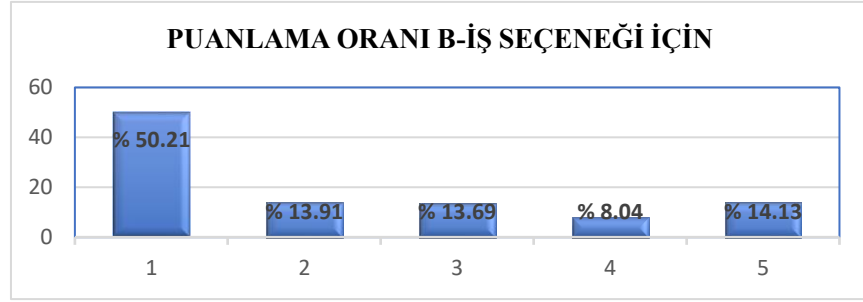

Tablo 14. Katılımcıların onikinci soru, A seçeneği için cevaplarının analizi

Çalışmaya konu lise ve ortaokul öğrencileri;

İletişim kategorisi için; bu önermeyi yüzde 62,82 oranında tercih ederek en yüksek puanlamayı bu kategori için yapmıştır. Beş seçenek bir arada değerlendirildiği zaman da en yüksek oy oranına sahip kategorinin iletişim seçeneği olduğu görülmektedir. Bilişim çağında öğrencilerin iletişim için internet tercih etmesi günümüz koşulları sonucu kaçınılmaz bulunabilir. Diğer kategorilerle de kıyaslandığında öğrencilerin internet en çok iletişim amacıyla kullanması manidardır.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	50,21
2	13,91
3	13,69
4	8,04
5	14,13

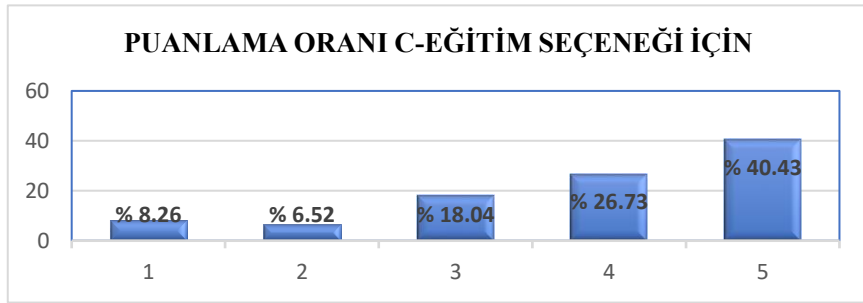

Tablo 15. Katılımcıların onikinci soru B seçeneği için cevaplarının analizi

İş kategorisi; öğrencilerin başarı fırsatlarını değerlendirmesi için belki yaşları nedeni ile kullanılamaz olduğu düşünülse bile lise son sınıf öğrencilerinin bu seçeneği anlamlı bulmuş olacağı düşünülmektedir. Sonuçta çıkan beş puanlık değerlendirme iş kategorisi için yüzde 14.13 seviyelerinde kalmış ve öğrencilerin yüzde 50,21'lik kısmı iş seçeneğinin kendileri için en az alakalı sosyal medyada başarı fırsatlarını değerlendirme yolu olduğunu belirtmiştir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	8,26
2	6,52
3	18,04
4	26,73
5	40,43

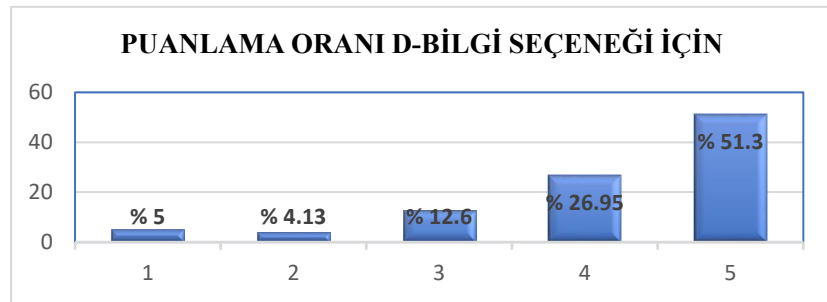
Tablo 16. Katılımcıların onikinci soru C seçeneği için cevaplarının analizi

Eğitim kategorisini; öğrenciler bu seçenek için 4 ve 5 puanlama ile toplamda 67,16'lık bir skora ulaştırarak iletişim seçeneğinden sonra en yüksek oy oranına sahip üçüncü seçenek yapmışlardır.³ Daha önce de değinilmiş olduğu üzere salgın hastalıkla mücadelede, Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitim hem devlete bağlı eğitim kurumlarında hem de özel sektörde zorunluluk nedeniyle kullanılmıştır. Hali hazırda zaten çok yaygın kullanımı olan internetin, eğitim alanında da kullanımı kaçınılmazdır.

³*İletişim kategorisinde 4 ve 5 puanlık seçeneklerin toplam oranı yüzde 82,16'dır.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	5
2	4,13
3	12,60
4	26,95
5	51,30

Tablo 17. Katılımcıların onikinci soru D seçeneği için cevaplarının analizi

Bilgi kategorisinin; 4 ve 5 puanlık oylamayı beraber değerlendirilmesi halinde, gençler arasında yüzde 78,25'lik bir oranda tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu aynı zamanda eğitim kategorisinden de çok tercih edilmesi ve toplamda 82,16'lık oya sahip iletişim seçeneğinden sonra, ikinci sıraya yerleşerek en çok oy alan ikinci kategori olması anlamına da gelmektedir.

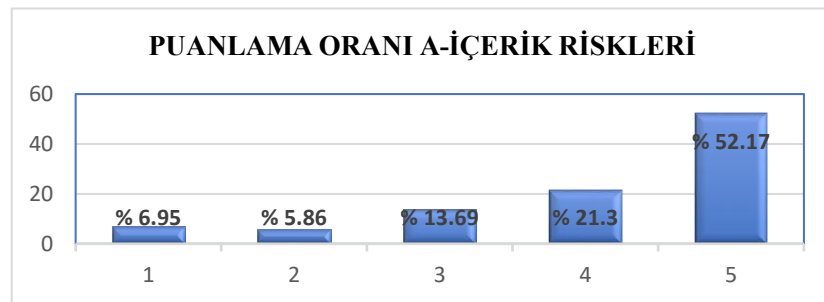
Gerek gelişmiş arama motorları, gerek yazılımlar bilgiye ulaşma konusunda internet kullanımını çağın en güçlü telekomünikasyon aracı haline getirmiştir. Aranılan bilgiye en hızlı ulaşım imkanı, klasik yöntemlerin modası hiç geçmese de bilgiye ulaşma konusunda internetin hızına yetişmesi mümkün değildir. İnternette web üzerinden yapılacak taramalar sonucunda bilgiye ulaşmak hızlı ve kolay olabilir ancak bilgilerin kesinliği ve güvenliği konusu her zaman tatmin edici sonuçlar veremeyebilir.

Soru 13: Sosyal medyanın kullanımıyla ilgili risklerin farkındayım. (Her birini farkındalık seviyenize göre 1'den 5'e kadar sıralayın)

Seçenekler; A-İçerik Riskleri, B-İletişim Riskleri, C-Çevrimiçi Reklamcılık şeklinde oluşturulmuştur.

13. soru da katılımcılara sosyal medya kullanımı risklerinin farkında olup olmadıklarını anlamaya yönelik üç farklı seçenekten oluşan şıklar sunulmuş ve değerlendirmeleri beklenmiştir. Bu seçenekler; içerik riskleri, iletişim riskleri ve çevrimiçi reklamcılık şeklinde sıralanmıştır.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	6,95
2	5,86
3	13,69
4	21,30
5	52,17

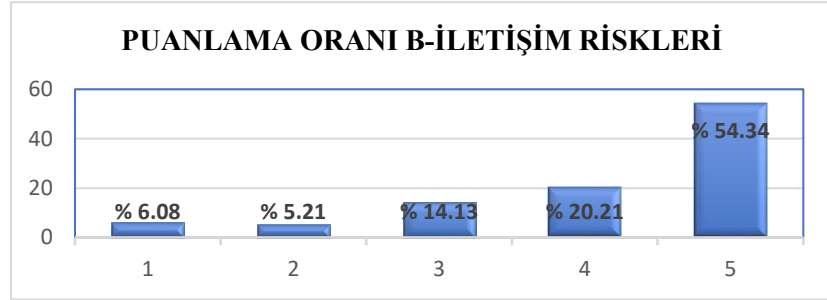

Tablo 18. Katılımcıların onüçüncü soru A seçeneği için cevaplarının analizi

Öğrenciler ilk kategori olan içerik riskleri hakkında yüzde 52,17 oranında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Burada içerik risklerinden kasıt; şiddet, cinsellik ya da nefret söylemi içeren potansiyel olarak saldırgan ve zararlı içeriklerdir. Kontrolsüz bir şekilde internet kullanımında ve zararlı olabilecek sayfalara tıklama, merak uyandıran içeriği araştırma gibi daha birçok sebepten maruz kalınabilecek bu durum psikolojik etkilerinin yanında yazılımsal

olarak da içermiş olabilecekleri virüsler sayesinde kalıcı veya geçici tehdit oluşturabilirler. Araştırmaya konu olan öğrenciler büyük çoğunlukla içerik riskleri hakkında bilgi sahibi olduklarını düşünmektedirler.

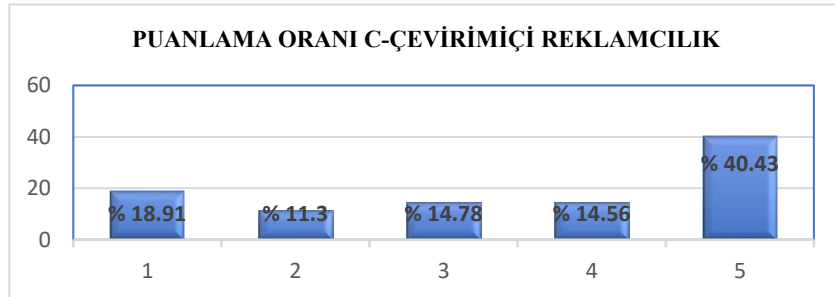
Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	6,08
2	5,21
3	14,13
4	20,21
5	54,34

Tablo 19. Katılımcıların onüçüncü soru B seçeneği için cevaplarının analizi

İletişim riskleri ise taciz, siber zorbalık, siber gözetleme, yabancılarla konuşma ya da gizliliğin ihlâl edilmesi gibi uygulamaları içermektedir. Tıpkı içerik risklerinde olduğu gibi iletişim risklerinde de kişisel verilerin ihlali, psikolojik tehdit ve yazılımsal arızalar yaşanması konusu da muhtemeldir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları itibarıyla en çok zarar görebilecekleri ve suistimal yaşayabilecekleri konu iletişim riskleri olarak belirtilebilir. Gençlerin 4 ve 5 puan vererek toplamda 74,55 oranında haberdar oldukları ve bilgi sahibi olduklarını iddia ettikleri bu farkındalık dikkat çekicidir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	18,91
2	11,30
3	14,78
4	14,56
5	40,43

Tablo 20. Katılımcıların onüçüncü soru C seçeneği için cevaplarının analizi

Sorunun son kategorisi olan çevrimiçi reklamcılık riskleri hakkında da katılımcılar 4 ve 5 puan vererek toplamda yüzde 54,99 oranında bu tehdidin farkında olduklarını belirtmişlerdir. Çevrimiçi reklamcılık konusunda bazen kötü niyetli sayfalar çeşitli kodlar aracılığı ile zararlı içerikler barındıran spam ya da virüsleri reklam gibi göstererek kullanıcıların cihazlarını etkileyebilmektedirler. Gençlerin reklamlar konusunda gelebilecek tehdit ve tehlikelerin farkında olduğunu çıkan sonuca göre yorumlamak mümkündür.

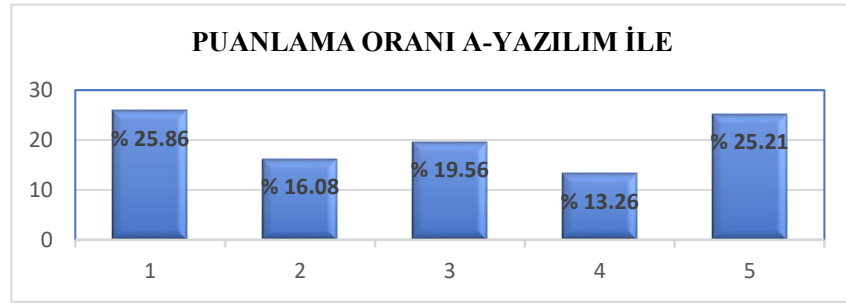
Soru 14: Kendimi sosyal medya risklerinden nasıl koruyacağımı biliyorum. (Her birini seviyenize göre 1'den 5'e kadar sıralayın)

Seçenekler; A-Yazılım İle, B-Kendi Tutumlarımla şeklinde oluşturulmuştur.

14. soruda öğrencilerden kendilerini sosyal medya risklerinden nasıl korudukları sorusuna anlamlı bir yanıt alınmaya çalışılmış ve iki seçenek sunulmuştur. Bunlar yazılım yolu ve kendi tutumları şeklindedir. Yazılım yolu ile sosyal medya risklerinden korunma konusunda akla

gelen ilk önlem anti-virüs programları kullanmak olacaktır ancak burada dikkate alınması gereken husus antivirüs programı kullanırken, kullanılacak olan yazılımın güvenilir ve lisanslı bir ürün olmasıdır. Aksi halde kullanılan anti-virüs yazılımı, virüslerden korunmak yerine daha çok virüs çeken bir paratonere dönüşebilir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	25,86
2	16,08
3	19,56
4	13,26
5	25,21

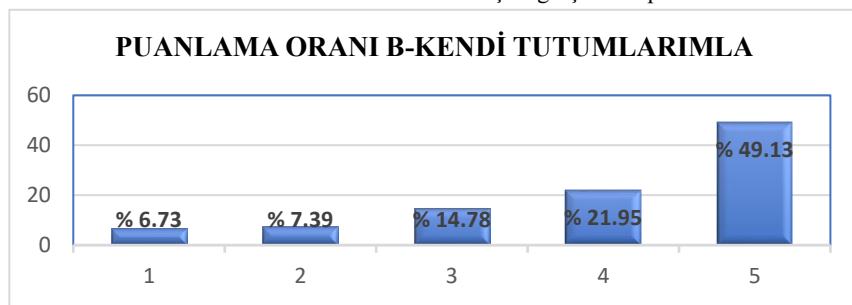

Tablo 21. Katılımcıların onördüncü soru A seçeneği için cevaplarının analizi

Katılımcıların cevaplarından yazılım yolu ile sosyal medya risklerinden korunmaya çalışılanlar yüzde 25,21’lik bir orana sahiptir. Diğer seçeneklerde de oyların dağılımı bu yöntemin çok fazla tercih edilmediği yolunda bize fikir vermektedir.

Tablo 22: Katılımcıların onördüncü soru B seçeneği için cevaplarının analizi

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	6,73
2	7,39
3	14,78
4	21,95
5	49,13

Katılımcıların büyük çoğunluğunun açık uçlu olan ve yoruma açık bulunan ikinci seçeneği yani “kendi tutumlarımla” seçeneğine yöneldiğini görmekteyiz. Bu kategoriye 5 tam puan vererek yüzde 49,13’lük bir oranda tercih edilen bu seçenek gençlerin yazılımsal yollarla tehditlerden korunma yolunu çok tercih etmediklerini göstermektedir. Kendi tutumları ile sosyal medya risklerinden kaçınan katılımcıların muhtemel riskleri almamak adına tanımadıkları kişilerle iletişime geçmemek, riskli içerikleri ya da e-postaları açmamak, güvenilmeyen sitelere girmemek şeklinde önlemler aldıkları düşünülebilir. Ancak casus yazılımlara karşı bu önlemler her zaman işe yaramayabilir.

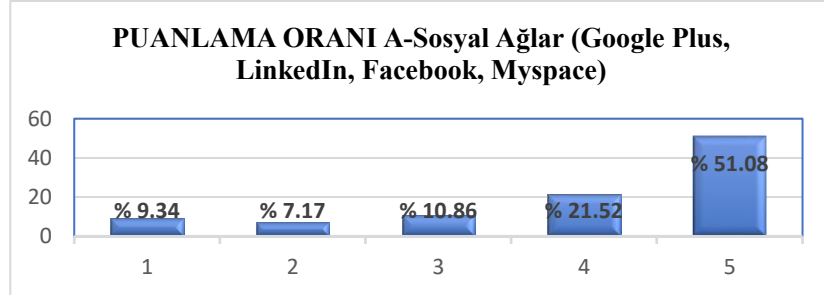
Soru 15: Genel sosyal medya araçları. (Lütfen her biri için 1’den 5’e kadar bilgi seviyenizi belirtin):

Seçenekler; A-Sosyal Ağlar (Google Plus, LinkedIn, Facebook, Myspace), B-Bloglar, C-Microbloglar, (Twitter), D-Wikipedia, E-Forumlar (Shiftdelete.Net, Chip Online ve Diğerleri), F-İçerik Toplulukları, G-Multimedya Sosyal Ağlar (YouTube, Instagram, Flickr), H-Mobil Sosyal Ağlar (WhatsApp, Snapchat, Viber) şeklinde oluşturulmuştur.

Çalışma anketinin aynı zamanda son sorusu olan 15.soru öğrencilerin çoğunlukla hangi sosyal medya araçlarını kullandıklarını anlamak için hazırlanmıştır. Mevcut verilere göre öğrencilerin en çok kullanmayı tercih ettikleri sosyal medya aracı G seçeneğinde bulunan yüzde 80,65’lik oranda oy alan, multimedya sosyal ağları yani Youtube, Instagram ve Flickr olmuştur. Bunu

ikinci sırada ve virgüllük bir farkla, yüzde 80,21’lik oranda H seçeneği yani mobil sosyal ağlar (WhatsApp, Snapchat, Viber) izlemektedir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	9,34
2	7,17
3	10,86
4	21,52
5	51,08

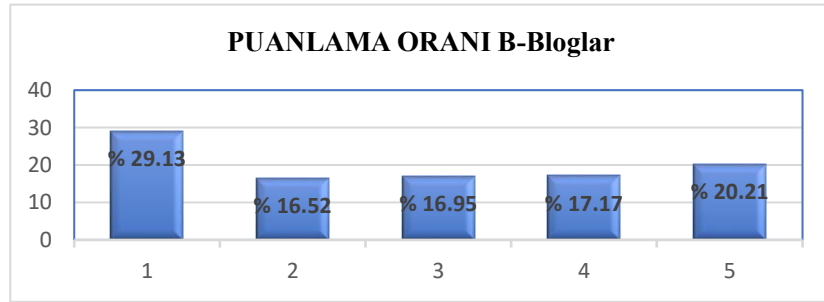

Tablo 23. Katılımcıların onbeşinci soru A seçeneği için cevaplarının analizi

G ve H seçenekleri dışında en yüksek puanlama yapılan sosyal medya aracı A maddesinde yer alan sosyal ağlar (Google Plus, Linked-in, Facebook, Myspace) olarak seçilmiştir. Bu ağların yüzde 51,08’lik oranda kullanım oranı sonuçlara yansımaktadır.

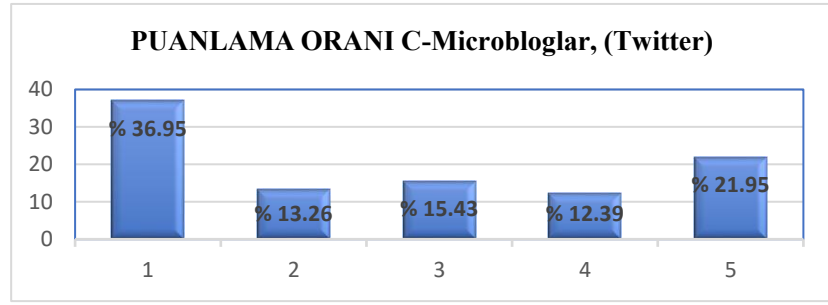
Tablo 24. Katılımcıların onbeşinci soru B seçeneği için cevaplarının analizi

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	29,13
2	16,52
3	16,95
4	17,17
5	20,21

Blog kullanımının çok fazla tercih edilmeme nedeni araştırmaya konu olan yaş grubu düşünüldüğü zaman daha anlamlı gelebilir. Yukarıdaki grafikten ortaokul ve lise öğrencileri arasında blog kullanımının çok yoğunluk arz etmediğini söylemek yanlış olmayacaktır. En düşük kullanılan araç olarak B maddesinde yer alan bloglar seçeneği bulunmaktadır ve oy oranı yüzde 20,21’dir.

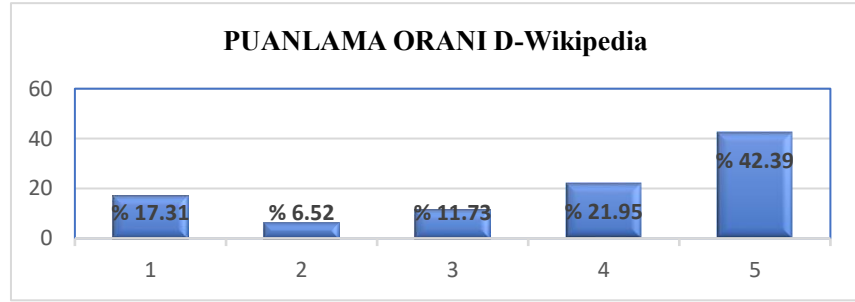
Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	36,95
2	13,26
3	15,43
4	12,39
5	21,95

Tablo 25. Katılımcıların onbeşinci soru C seçeneği için cevaplarının analizi

Geçmiş yıllara göre daha fazla kullanıcı oranına sahip olan ve C seçeneğinde yer alan microblogların puan oranı, araştırmaya konu olan yaş aralığında fazla tercih edilmediğini göstermektedir. Bir microblog olan Twitter'in lise ve ortaokul öğrencileri arasında kullanım oranı ise yüzde 21,95 olarak çalışmaya yansımıştır.

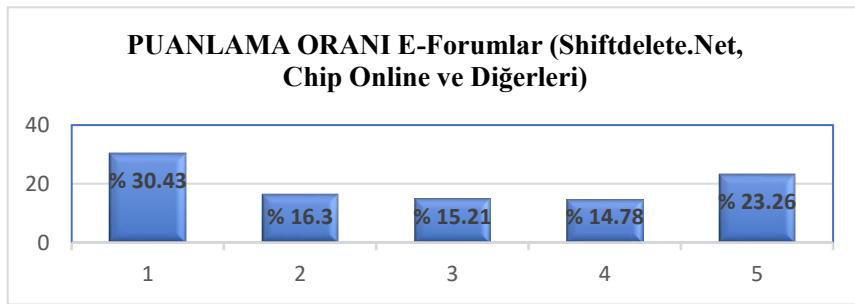
Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	17,31
2	6,52
3	11,73
4	21,95
5	42,39

Tablo 26. Katılımcıların onbeşinci soru D seçeneği için cevaplarının analizi

Dördüncü sırada yer alan ve en çok tercih edilen bir diğer sosyal medya aracı, gençler arasında bilgiye en kolay ulaşıtları ve D seçeneğinde yer alan Wikipedia olmuştur.

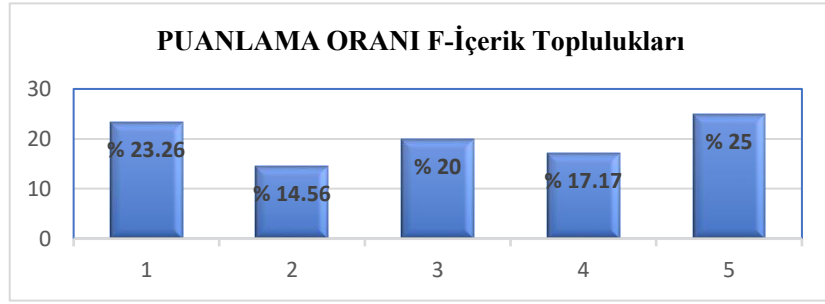
Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	30,43
2	16,30
3	15,21
4	14,78
5	23,26

Tablo 27. Katılımcıların onbeşinci soru E seçeneği için cevaplarının analizi

Katılımcıların puanlamalarından e-forumların kullanım oranının anket sonuçlarına yüzde 23,26'lık bir oranda yansıdığını görmekteyiz. Lise ve ortaokul çağlarında forum sayfalarının fazla bir sıklık göstermediği çıkarımında bulunmak mümkündür.

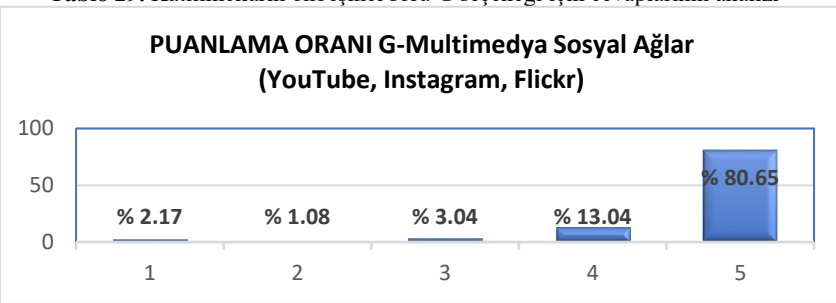
Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	23,26
2	14,56
3	20
4	17,17
5	25

Tablo 28. Katılımcıların onbeşinci soru F seçeneği için cevaplarının analizi

Anket çalışmasına katılmış öğrenciler arasında içerik toplulukları katılımının en çok puan dağılımının yüzde 25 olduğu görülmektedir. İçerik topluluklarından sosyal medyada online topluluklar şeklinde de bahsetmek mümkündür ve edinilen sonuçlara göre yaygına yakın bir kullanım oranına sahip olduğu söylenebilir.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	2,17
2	1,08
3	3,04
4	13,04
5	80,65

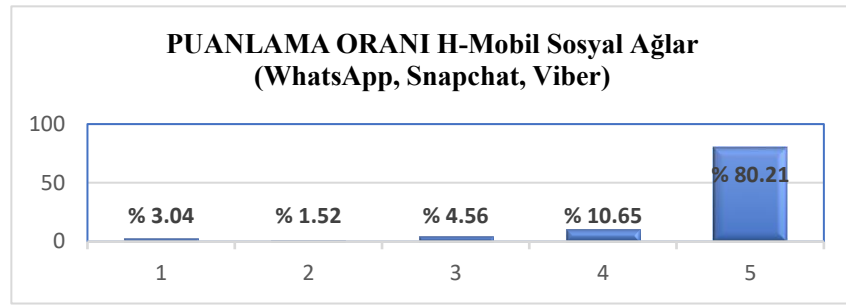

Tablo 29. Katılımcıların onbeşinci soru G seçeneği için cevaplarının analizi

Daha önce de belirtildiği üzere çalışmaya katılan ortaokul ve lise öğrencileri arasında en sık kullanım oranına sahip ve 15. Sorunun tüm kategorileri arasında en yüksek puana sahip olan G seçeneğinde yer alan multimedya sosyal ağlar olmuştur. Bu kategorinin en yüksek puanlamaya sahip olmasını şaşırtıcı bulmadığımızı söylemek mümkündür çünkü Instagram ve YouTube gibi uygulamalar araştırmaya konu olan gençler arasında en yaygın kullanım alanı olduğu düşünülen uygulamalardır.

DigitalAge'nin 31.03.2022'de yapmış olduğu habere göre; "Türkiye'de sosyal medya platformlarını kullananların sayısı son bir yılda yüzde 14,8 artışla 68,9 milyona ulaştı. Her yıl 230 ülkede ve bölgede insanların çevrimiçi davranışlarına ilişkin küresel raporlar hazırlayan We Are Social ve Kepios'un "2022 Dijital Türkiye" raporuna göre, Türkiye'de toplam nüfusun yüzde 80,8'i sosyal medya kullanıyor (DigitalAge, 2022). Rakamsal veriler bize aslında sosyal medya kullanımımızın ne kadar korkutucu boyutlarda olduğunu göstermektedir. Yüzde 80'in üzerinde sosyal medya kullanımı demek, aynı zamanda sosyal medya bağımlılığına yokuş aşağı hızla gittiğimizi de düşündüren bir orandır.

Cevap Derecesi (Puanlama)	Yüzde
1	3,04
2	1,52
3	4,56
4	10,65
5	80,21

Tablo 30. Katılımcıların onbeşinci soru H seçeneği için cevaplarının analizi

Yukarıda bahsi geçen aynı haber kanalının vermiş olduğu rakamsal verilere göre YouTube, Türklerin en fazla ilgi gösterdikleri sosyal medya platformu olmuştur. 57,4 milyon kullanıcısı olan YouTube'u, 52,15 milyon kullanıcıya sahip olan Instagram izlerken, ülkemizde Facebook 34,4 milyon, TikTok 25,56 milyon, Messenger 16,8 milyon, LinkedIn 17,2 milyon, Twitter 16,1 milyon, Snapchat ise 12,9 milyon kullanıcıya sahiptir (DigitalAge, 2022).

SONUÇ

Ankara ili ile sınırlı kalmak üzere, Ankara'nın çeşitli bölgelerinde yer alan ortaokul ve liselerde toplamda 920 katılımcıdan oluşan anket sorularının sonuçları analiz edildiğinde en önemli bulgulardan biri olarak, sosyal medya kullanım oranının ülke genelinde ve gençler üzerinde yoğun bir düzeyde artmasını söylemek mümkündür. Özellikle genç nüfusun farklı nedenler yüzünden sürekli internete maruz kalmasının bu durumu tetiklediği düşünülebilir.

Sosyal medya kullanımındaki artışı elbette ki psikolojik, ekonomik ve özellikle de gençler arasında beğenilme, özenme gibi davranışlara bağlamak da mümkündür ancak çalışmanın sınırları gerekçesi ile konu güvenli internet kullanımı, donanımsal ve yazılımsal olarak hangi konularda öğrencilerin kendilerini tehdit ve saldırılardan koruyabileceklerinin analizi üzerine odaklanmıştır. Öğrencilerden aldığımız cevaplar neticesinde, öğrencilerin güvenli internet kullanımına dair belirli bir düzeyde bilgi sahibi oldukları, bu konuda tamamen bilgisiz olmadıkları sonucuna ulaşmak mümkün hale gelmiştir.

Ortaokul ve lise öğrencileri; DDoS Saldırısı veya Kötü Amaçlı Yazılım gibi terimler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını büyük çoğunlukla kabul ederken, siber zorbalık yaşarken ne yapmaları gerektiğini bildikleri hakkında neredeyse hemfikir olmuşlardır. Bu durum öğrencilerin anket sorularının devamında çelişkili yanıtlar vermelerine neden olmuştur. Bir soruda konu hakkında bilgileri olduğunu belirtirken başka bir soruda konu hakkında cevap verememişlerdir. Güvenli internet ve sosyal medya kullanımı üzerine alacakları seminer öncesinde bu ön teste maruz kalmaları, yanlış cevap verme kaygısı ile kendilerini bilmedikleri bir konu hakkında bilgi sahibi gibi göstermiş olmalarına neden olmuş olabilir. Öğrencilerin bazı sorulara çelişkili cevaplar vermiş olmaları konusunda bu ihtimal göz önünde bulundurulabilir.

Öğrenciler sosyal medyada etik kurallarının önemine büyük çoğunlukta inanmışken, sosyal medya okur yazarlığı diyebileceğimiz alanlarda sorulara farklı yanıtlar vererek bu konuda yetersiz kaldıklarını kanıtlamışlardır. Örneğin öğrencilerin yüzde 68,25'i sosyal medya kullanırken verilerini nasıl koruyacaklarını bildiklerini iddia ederken (bkz. 6.soru), başka bir soruda kişisel hesabına saldırı düzenlendiğinde ve kişisel verileri çalındığında ne yapacağını biliyorum önermesine yüzde 51,51 oranında 4 ve 5 puan vermişlerdir. Arada oluşan yüzde 16,74'lük fark bize öğrencilerin bu konuda çelişkide kaldıklarını göstermiştir.

Öğrencilerin e-öğrenme platformlarını kullanmayı büyük çoğunlukla öğrenmiş olmaları, sosyal ağlarda buldukları içeriklere güvenmemeyi kavramaları, sosyal medya araçlarını kullanırken gizlilik ve güvenlik ayarları ile ilgilendiklerini beyan etmeleri, interneti her ne kadar çoğunlukla iletişim için kullanmış olsalar da aynı zamanda, benzer oranlarda bilgiye ulaşma ve eğitim amacıyla da kullanıyor olmaları umut verici gelişmeler olarak düşünülüp, anketin gençler açısından olumlu sonuçları arasında varsayılabilir.

Öğrencilerin kendilerini sosyal medya veya genel internet kullanımı konusunda olası tehdit ve saldırılardan düşük oranlarda yazılımlar aracılığı ile korumayı tercih etmesi ve çoğunluğun büyük bir bilinmez olan, açık uçlu “kendi tutumlarımla” seçeneğine yönelmesi kaygı verici bir durum olarak izlenebilir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hakkındaki sorulara da çelişkili cevaplar veren öğrencilerin aslında kendilerini internetten gelebilecek taciz, tehdit, tehlike, suistimal benzeri durumlarda nasıl koruyacaklarını bilmemeleri anlamına gelmekte olup, onları güvenli internet kullanımı konusunda savunmasız bırakmaktadır.

Multimedya sosyal ağlar şeklinde sınıflandırılan ve Türkiye’de de yaygın bir kullanıcı kitlesine sahip olan Instagram ve You Tube gibi uygulamalar ne yazık ki sadece güvenli internet kullanımı değil, aynı zamanda yoğun kullanım oranları ile sosyal medya bağımlılığına yol açabilecek potansiyel güçte olmaları ile de takip edilmesi gereken konulardır. Yine benzer oranlarda iletişim için kullanılan programlar arasında yer alan WhatsApp uygulamasının da ülkemizdeki yaygın ve neredeyse hatta resmi denebilecek kadar yoğun kullanımı anket sonuçlarına da yansımış durumdadır.

Blog, micro blog ve forum sayfalarının kullanım oranları gençlerin yanıtlarına göre yüzde 20-25 aralığında yaygın kullanım olarak belirtilmiştir ki bu oran diğer seçeneklerle kıyaslandığında oldukça düşüktür. Katılım sağlayanların yaşları ve eğitim düzeylerinin bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma, Ankara ilinde öğrenim gören ortaokul ve lise öğrencilerinin internet ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile bu mecralardaki güvenlik algılarını kapsamlı şekilde incelemiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin büyük bir kısmının sosyal medya platformlarını günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak gördüğünü, ancak bu platformları kullanırken güvenlik risklerine karşı yeterince donanımlı olmadığını göstermektedir. Örneğin, katılımcıların yaklaşık %62’si sosyal medya hesaplarının gizlilik ayarlarını hiç değiştirmediklerini belirtmiştir.

Nitel verilerden elde edilen öğrenci görüşleri, bu yetersizliğin altında yatan nedenlere dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bazı öğrenciler sosyal medyada karşılaştıkları rahatsız edici içerikleri nasıl şikâyet edeceklerini bilmediklerini ifade ederken, bir katılımcı "Instagram’da bana kötü mesaj atan birini nasıl engelleyeceğimi bilmiyorum, arkadaşlarıma sordum." demiştir. Bu gibi ifadeler, dijital ortamlarda güvenliğin sadece teknik bilgiyle değil, sosyal destek sistemleriyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, dijital okuryazarlığın artırılması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Dijital güvenlik eğitimi verilen okullardaki öğrenciler, siber zorbalık ve kişisel verilerin korunması konusunda daha bilinçli davranışlar sergilemişlerdir. Bu durum, eğitim politikalarının bu yönde şekillendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Aile içi dijital rehberliğin ise genellikle eksik kaldığı, özellikle düşük gelirli ve dijital teknolojilere erişimi sınırlı ailelerde çocukların risklere karşı daha savunmasız olduğunu düşündürmektedir.

Bu bağlamda, araştırma birtakım politika önerilerini de beraberinde getirmektedir. Okul temelli eğitim programlarında siber güvenlik ve dijital etik konularına daha fazla yer verilmesi, öğrencilere yönelik yaşa uygun farkındalık atölyelerinin yaygınlaştırılması, öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi elzemdir. Ayrıca, velilerin dijital medya

okuryazarlığı konularında bilgilendirilmesi ve aile-okul iş birliğinin güçlendirilmesi önerilmektedir.

Çalışmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırma yalnızca Ankara iliyle sınırlı olup, diğer bölgelerdeki sosyo-kültürel farklılıklar dikkate alınmamıştır. Bu nedenle, farklı illerde yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, Türkiye genelindeki dijital güvenlik algısının daha geniş çapta anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma internetin ve sosyal medyanın öğrenciler üzerindeki etkilerini sadece risk bağlamında değil, aynı zamanda eğitsel fırsatlar açısından da değerlendirmeyi amaçlamış; öğrencilerin dijital güvenliğe ilişkin algılarının geliştirilmesi için hem eğitim politikalarına hem de toplumsal farkındalık çalışmalarına yön verebilecek somut öneriler sunmuştur.

KAYNAKÇA

- AKSARAY, S. (2011), “Siber Zorbalık”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, Sy.405-432.
- DigitalAge (2022), “Türkiye’de Sosyal Medya Kullanıcı Sayısı 68,9 Milyona Ulaştı”, Erişim Tarihi: 21.05.2022. <https://digitalage.com.tr/turkiyede-sosyal-medya-kullanici-sayisi-689-milyona-ulasti/>
- Kaspersky (2022), “ddos-attacks”, Erişim Tarihi: 19.11.2022. <https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/threats/ddos-attacks>
- Kvkk (2016), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6698&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Mevzuat (2022), “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”, Erişim tarihi: 24.04.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf>
- ÖZTÜRK, Ş. (2015), doi: 10.18094/si.57598, Selçuk İletişim, 9 (1): 287-311. Erişim Tarihi:26.11.22. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/178261>
- Siberay (2022), “Siber Zorbalık”, Erişim Tarihi: 20.11.2022. <https://www.siberay.com/siber-zorbalik>

EKLER

EK-1:

BİLİNÇLİ VE GÜVENLİ SOSYAL MEDYA KULLANIMI ANKETİ

Aşağıda bazı kişisel bilgileriniz hakkında bilgi almak amacıyla hazırlanmış bir bilgi formu ve “Bilinçli ve Güvenli Sosyal Medya Kullanımı Eğitim Programı” öncesinde kendi durumunuz hakkında bazı değerlendirme ifadeleri yer almaktadır. Sizden beklentimiz kişisel bilgileriniz hakkındaki kısmı eksiksiz doldurmanız ve formda yer alan her bir maddeyi okuyup ne ölçüde katıldığınızı belirtmenizdir. İfadelerin, samimi ve objektif olarak cevaplanması değerlendirmelerin sağlıklı olması açısından son derece önemlidir. Lütfen hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Adınız,

Soyadınız:.....

.....

KİŞİSEL

BİLGİLER:.....

.....

Cinsiyetiniz:

☐ Erkek

☐ Kadın

Yaşınız:

☐ 1980’den önce doğdum.

☐ 1980’den sonra doğdum.

Eğitim Düzeyiniz:

☐ İlkokul

☐ İlköğretim

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Ön lisans

☐ Lisans

☐ Yüksek Lisans

☐ Doktora

How would you evaluate your knowledge in the following subjects from 1(no knowledge) to 5 (good professional knowledge)?		1	2	3	4	5
1	DDOS Saldırısı veya Kötü Amaçlı Yazılım gibi terimler hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
2	Bir siber zorbalık yaşarken ne yapmam gerektiğini biliyorum.					

3	Sosyal medya araçlarını kullanırken karşılaştığım riskler hakkında bilgi sahibiyim.					
4	Şifremleri sıklıkla değiştirmenin önemli olduğuna inanıyorum.					
5	Güvenli parola oluşturma hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
6	Sosyal medyayı kullanırken verilerimi nasıl koruyacağımı biliyorum.					
7	Kişisel hesabıma saldırı düzenlendiğinde ve kişisel verilerim çalındığında ne yapacağımı biliyorum.					
8	E-öğrenme platformları hakkında yeterli bilgi / beceriye sahibim.					
9	Sosyal ağlarda bulduğunuz içeriğe ne derece güveniyorsunuz?					
10	Sosyal medyada etik kurallara uygun hareket etmem benim için önemlidir.					
11	Sosyal medya araçlarını kullanırken gizlilik ve güvenlik ayarlarımla ilgileniyorum.					
12	Başarı fırsatlarını değerlendirmek için sosyal medya araçlarını etkili bir şekilde kullanıyorum. (Lütfen her biri için kullanım seviyenizi belirtin)					
a	İletişim					
b	İş					
c	Eğitim					
d	Bilgi					
13	Sosyal medyanın kullanımıyla ilgili risklerin farkındayım. (Her birini farkındalık seviyenize göre 1'den 5'e kadar sıralayın)					
a	İçerik Riskleri					
b	İletişim Riskleri					
c	Çevrimiçi Reklamcılık					
14	Kendimi sosyal medya risklerinden nasıl koruyacağımı biliyorum. (Her birini seviyenize göre 1'den 5'e kadar sıralayın)					
a	Yazılım ile					
b	Kendi tutumlarımla.					
15	Genel sosyal medya araçları.(Lütfen her biri için 1'den 5'e kadar bilgi seviyenizi belirtin):					
a	Sosyal Ağlar (Google Plus, LinkedIn, Facebook, Myspace)					
b	Bloglar					
c	Microbloglar (Twitter)					
d	Wikipedia					
e	Forumlar (Shiftdelete.Net, Chip Online ve Diğerleri)					

f	İçerik Toplulukları					
g	Multimedya Sosyal Ağlar (YouTube, Instagram, Flickr)					
h	Mobil Sosyal Ağlar (WhatsApp, Snapchat, Viber)					

EK 1. Çalışmaya konu olan anket soruları formu